

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

17 De non obstante, vel impediante.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

diximus de Custodibus, in simili dubio dicendum est. Primò, Quandounque ex vi pacti, vel iuramenti non tenetur ad veritatem detegendam, tunc non debet solvere poenam, ad quam esset condemnandus reus. Secundo, Quandounque ex vi contractus, pacti, vel iuramenti tenetur ad detegendum veritatem, si eam denegat, tenetur ad solvendam poenam. Si roges, Quando tenetur ex vi contractus, pacti, vel iuramenti? Respondetur, Quandounque vocatur testis ex parte accusatoris, vel actoris, vel cuiuscunque alterius, cui est per leges applicata poena delinquentium, & vocetur super causa de poena legis, in quam incidit reus, detegenda, & delicti, ob quod est debita poena; tunc tacens peccat contra Iustitiam. Si verò vocatur, ut testis ex officio Iudicis super delicto rei, ob quod, si in Iudicio detegatur, condemnandus foret officio Iudicis poena pecuniaria, tunc tacens veritatem, non obligatur ad solvendam poenam; quia causa, in qua testis est, non est de poena, nec est de delicto, ob quod ipso iure fit imposita poena pecuniaria huic, vel illi applicanda. Et ita licet tacendo veritatem, teneatur ad restitutionem damni, si quod sequitur, quia in hoc facit contra Iustitiam, non tamen ad solutionem poenae officio Iudicis imponendae.

Si secundò quæras, Quid sit dicendum de teste, qui non se offert vltro ad testimonium dicendum, sed potius antequam vocetur in iudicium, se occultat, aut se aliò confert nò testimonium dicat, cum tamen sciat rei veritatem, & partem læsam graue detrimentum pati? Respondetur, eum peccare quidem contra charitatem; quia proximo indigenti suum testimonium, & operam denegat, non tamen obligari ad restitutionem; quia non facit contra Iustitiam, cum nondum sit testis in Iudicio vocatus. Nauarrus in cap. 23. numero 44. & etiam si pecunia corruptus se occultet, vel discedat, antequam testimonium in Iudicio dicat, non peccat contra Iustitiam; An verò teneatur ad restitutionem pecuniæ, vel muneris per corruptionem accepti, non est huius loci, sed infra dicemus.

Nonò quæritur, Quid dicendum, quando reus legitime rogatus à Iudice? Verbi gratia, Hereticus, aut reus læsæ Maiestatis, negat delictum, & ob id non condemnatur ad confiscationem bonorum, ad quam vtiq; condemnatur, si esset suum crimen confessus, teneatur in conscientia ad bona sua tradenda Fisco, cui per condemnationem criminis ex iure ipso sunt applicata? Sotus lib. 1. de Iustitia, quest. 6. artic. 6. post conclusionem quartam ad finem, ait eum obligari, qui legitime in Iudicio rogatus, tenetur ex Iustitia dicere veritatem; ergo eam denegans, peccat contra Iustitiam, & consequenter contra Iustitiam impedit fisco à confiscatione poenæ, sicut si quædam bona occultaret, dum confiscaretur eius patrimonium. Nauarrus verò cap. 18. numero 49. ait, minime obligari; quod probat ea suo illo principio; quia poena non debet solui ante condemnationem criminis. Item alij probant, quia ab eo si poena, ad quam reus foret condemnandus, esset exilij, vel verberum, teneretur in conscientia reus eam suscipere, si denegaret requisitus in Iudicio crimen.

In hac re videtur probabilior opinio Nauarrus; quia reus nunquam in conscientia tenetur ante condemnationem Iudicis exequi poenam legis. Aliud verò est, si post condemnationem criminis, dum confiscantur eius bona; aliqua occultat, vel denegat, quia in eo perinde peccat, ac si furtum commississet, eam post condemnationem Fiscus habeat ius acquisitum ad bona illius. Nec hanc cogitur reus exequi poenam, sed obligatur Fisco eius bona exigenti prodere, & tradere.

Decimò quæri hic etiam posset, Quomodo intelliguntur edicta publica, in quibus excommunicationis sententia infertur contra eos, qui vi, vel clam, vel contra Iustitiam alienam detinent, & contra eos, qui id sciunt, nec manifestant intra certum tempus. Sed de hac quæ-

sione dicemus infra, cum de his causis in genere tractabitur.

De non obstante, vel impediēte.

CAPVT XVII.

PRIMO quæritur, quid non obstantis verbo intelligatur? Respondeo, Intelligi eum, qui auxilio, vel opâ tenetur impedire damnum proximi, nec impedit, quod diximus in præcedenti capite de Muto, idem dicendum est de non obstante, & non impediēte, nimirum ad obligationem restituendi non satis esse, ut quis non obstando peccet solum contra charitatem, sed requiritur, ut peccet contra Iustitiam: quod tunc accidit, quando quis ex contractu, vel quasi contractu, ex officio, vel pacto, vel iuramento obligatur impedire proximi damnum, & non impedit. Tales sunt Magistratus Reipublicæ, Reges, Principes, Domini, & alij id genus homines sublimiores.

Notandum est autem obligationem huiusmodi aliquando etiam nasci ex re possessa: nam eo ipso quod quis nutrit feras, vel alia animalia, cauere debet ne noceant aliis. Item qui puteum, vel cisternam aperit, eo ipso cauere debet, ne quis incidat in eam; qui locat equum, mulam, vel bouem, cauere debet damnum aliorum: qui deiecit, vel effudit aliquid in locum, per quem alij transeunt, vel in quo alij commorantur, cauere debet, ne quempiam lædat: & de his dictum à nobis superius. Dictum etiam est, ex qua ignorantia, negligentia, vel culpa teneantur ad restitutionem damni, qui ex officio atrem aliquam proficiunt, vel aliquid aliud exercent.

Secundò quæritur, An Iudex non condemnans reum, teneatur in conscientia ad solvendum damnum inde proveniens; & ad poenam, quam Fiscus, vel accusator, vel quicumque alius acquireret, si reus per sententiam condemnaretur?

Conuenit inter omnes, Iudicem obligari ad restitutionem damni, quo pars læditur ex eo, quod reus absoluitur. Sanctus Thomas 2. 2. quest. 67. artic. 4. Et ratio est, quia agit personam publicam, & ex officio Iustitia tenetur iustam sententiam ferendo partibus satisfacere. Verum difficultas consistit in hoc, an teneatur Iudex in conscientia ad poenam solvendam, ad quam reus condemnandus foret. Angelus verbo Poena, num. 18. ait eum obligari, pro quo citat S. Thomam, Hostiensium, & Raynerium. Idem sentit Siluester verbo Poena, quest. 28. & verb. Iudex, quest. 16. Armitilla eod. verb. num. 24.

In hac re Sanctus Thomas eo, quem diximus loco ait, Iudicem remittentem poenam debere satisfacere parti læsæ. Vnde eius sententia videtur consistere in his quæ sequuntur. Primò, quod debet restituere damnum illatum parti læsæ, nimirum totum illud damnum, quod reus in conscientia soluere tenebatur, nimirum impensas; & alia huiusmodi: Secundò, non tenetur soluere poenam corporalem. Verbi gratia, exilij, aut aliam similem, ad quam reus foret condemnandus: Tertio, non tenetur soluere poenam pecuniariam; ad quam foret reus condemnandus officio, & arbitrio Iudicis; quia talis poena non est debita nisi post condemnationem, & arbitrio Iudicis. Quarto, si aliquid damni Reipublica patitur ex remissione poenæ facta à Iudice, tenetur ille in conscientia restituere, quia peccat contra Iustitiam. Quintò, si his, & causa est de reo condemnando ad poenam lege statutam, & per legem Fisco, aut accusatori, aut alicui alteri applicatam, tunc Iudex non condemnans reum, tenetur in conscientia illam poenam soluere, quia tunc etiam videtur peccare contra Iustitiam; nam cum causa agatur de condemnando reo ad poenam Legis, ex officio, & quasi contractu tenetur Iudex ad reum condemnandum. Vnde in illo casu dicendum est quod diximus supra de Custodibus. Vltimè,

si causa

si causa tantum agitur de condemnando reo propter delictum suum ad aliquam aliam poenam, tunc non tenetur Iudex solvere in conscientia poenam etiam pecuniariam, quam solueret reus statuto legis, si ob delictum suum condemnaretur, quia huiusmodi poena non est debita nisi post condemnationem criminis.

Tertio, Quæri hic etiam posset, ex qua ignorantia, negligentia, & culpa teneatur Iudex in officio suo exequendi. Verum de hoc diximus supra.

De non Manifestante.

CAPVT XVIII.

QUÆRITVR quid hac voce intelligatur? Respondet, intelligi omnem qui debet manifestare eum, qui accipit alienum, vel detinet, nec manifestat. Item, sicut diximus de Muro, & non Obstante, similitur est dicendum, de non Manifestante, solum eum obligari ad restitutionem qui ex officio, contractu, pacto, vel iuramento factio homini tenetur manifestare, & non manifestat.

Quaedam dubia de prædictis causis in genere diluuntur.

CAPVT XIX.

NOTANDVM est, prædictas nouem causas differre, quod sex primæ, Mandans, Consulens, Consentiens, Laudans, Recipiens, Participans, cooperantur in actione positiuè. Tres verò vltimæ negatiuè.

Primo quaeritur de sex primis positiuis causis, an tunc solum dicantur esse causæ damni, quando sunt causæ, sine quibus damnum fieret. Dux sunt opiniones. Prima alicuius fore esse tunc causas, quando sine eis damnum non fieret. Et hæc est sententia communior. Sic enim Alexander, Aristophorensis, Ricardus, Paludanus, quos sequuntur communiter Gabriel, Adrianus, Angelus, Rosella, Tabiena, Armilla, Siluester, & Nauarrus locis supra citatis. Et sic etiam loquuntur Archidiaconus, Innocentius, Panormitanus, B. Antoninus præallegati.

Secunda opinio est Caietani, Soti, Medinae, quibus adhaeret Couarruias *is quos retulimus locis*. Hi alterunt, regulam primæ opinionis esse falsam: nimirum tunc istas causas esse verè causas, quando sine ipsis damnum non fieret, quia alioqui, inquit, si famulus iussu domini domum incenderet, si ipse non faceret, non obligaretur ad restitutionem, quod est falsum. Immo si quis Titium occideret, quem alius occisurus erat, non teneretur ad restitutionem. Item si quis furaretur rem, quam alius erat furaturus, similiter non teneretur ad restituendum. Item quia etiam in naturalibus est falsum dicere, hunc ignem facientem alium ignem, non esse causam illius, ex hoc quod ignis productus, ab alio fieret, si ab hoc non produceretur. Ceterum sententia communis, si rectè intelligatur, est vera, & amplectenda.

Est igitur notandum ad eius intelligentiam, aliquid esse causam alterius, quando eo posito sequitur alterum, nisi accessit, vel interuentu alterius causæ similis, & tunc aliquid non est causa alterius, quando eo posito, siue ablato sequitur alterum: nam si reuera sequitur alterum absque interuentu ipsius, ipso sublato, istud nullo modo est causa illius. expl. eo rem exemplis. Suadet Caio Titius ut furatur, Caius verò furatur nullo modo ex consilio permotus; sed quia vult, tunc consilium Titij non est causa furti; quia siue eo posito, siue sublato Caius furatur; quia vult absque interuentu consilij Titij furtum exercere: A: verò si contra, Caius ad furandum mouetur ex consilio Titij, licet perinde etiam moueretur ad furandum ex consilio alterius, tunc reuera consilium Titij causa est

furti, licet fieret sine ipso, alio simili consilio accedente. Vnde Regula primæ opinionis est vera, sed in hoc sensu. Illud non est causa damni, quando sine ipso damnum fieret; hoc est, quando fieret à principali agente ex se moto, vel ex alio simili sine interuentu huius, & in hoc sensu locuti esse videntur Auctores primæ opinionis. Et vera est sententia in hoc sensu; quia tunc causa cooperans nullam vim confert effectui, immo verò nec cooperatur in actione principalis agentis, sed principale agens est tota causa effectus, aut saltem est causa cum alio, sed absque interuentu huius. Quando verò causa cooperans ita communis in actione principalis agentis, vt sine ipsa principale agens produceret quidem effectum simul cum alia causa cooperante simili, sed nunc reuera effectum producit vnà cum huius concursu, tunc ista causa cooperans, non desinit esse verè causa, quia reuera vnà, & efficientiam præstat effectui. licet alia similis cooperans posset præstare eandem efficientiam. Sed hoc non impedit, quomodo ista nunc causa cooperans præstat efficientiam. Et in hoc sensu Auctores secundæ opinionis locuti sunt; sed nihil dicunt contra Auctores primæ opinionis, quia hoc nunquam ipsi negarunt.

Ergo in vniuersum concludimus sic: Tunc causa cooperans cum alia principali est vera causa, quando sine ipsa non fit effectus à principali agente, licet posset fieri siue hæc cooperanti interuentu alterius similis cooperantis. Immo licet posset fieri à sola causa principali. Tunc verò causa cooperans non est causa cum principali, quando totus effectus fit sine causa cooperante à sola principali, vel à principali cum alia agente, & non cum ista; nam tunc ista nullam efficientiam præstat effectui.

Secundo quaeritur, An singulæ ex prædictis causis cooperantes teneantur in solidum ad restitutionem? Notandum est, eos dici obligatos in solidum ad aliquid, qui obligantur in totum: eos verò, qui obligantur ex parte, non teneri in solidum. Duos igitur esse obligatos in solidum, est vtrumque eorum obligari in totum; ita vt vno deficiente, aut non soluente, alter teneatur solvere in totum. Verbi gratia, Deo centum Caio, & centum alia Titio, sed vtrumque confititio mihi obligatum in solidum pro ducentis; tunc habeo actionem contra vtrumque in solidum, hoc est, licet quisque eorum non habeat nisi centum, altero non soluente mihi ceterum, tenetur alter solvere mihi ducenta in integrum.

Ad propositum igitur dubium responderetur, singulas prædictarum causarum cooperantium obligari in solidum, si simul cum principali agente ita cooperantur, vt sint causa damni in totum: Si verò aliqua earum ita cooperatur, vt solum sit causa damni ex parte, ea non obligatur in solidum; sed ex parte: ac prouide sequitur, vt si Titius consulat Caio alioqui per seipsum furaturum centum, vt furetur alia centum, solum teneatur ad restitutionem centum, & non ducentorum. Item si plures futuram trabem, aut tignum auferant, & portent simul, ita vt nullus sine alio per se ipsum ferre valeat, tenentur in solidum: Si autem plures trabes aut tigna furentur, ita vt suam quisque trabem auferat, & portet, ita vt nullus alium ad furandum induxerit, aut incitauerit, sed ex communi consensu omnes casu quodam simul conueniant, tunc quisque tenetur non in solidum, sed ex parte, quam abstulit, vel portauit.

Item sequitur ex dictis, quid sit dicendum de militibus simul in bello iniusto cooperantibus. Item de multis certæ vineæ, vel horti, vel domus, fructus, vel boæ diripientibus. Nam belli duces, & alij, qui consulunt, vel hortantur ad bellum, tenentur in solidum: inter eos verò milites, quorum nullus alium inducit, sed omnes, aut simul conueniunt casu, aut alij superueniunt aliis, nullus tenetur in solidum; sed quisque tenetur ex parte, quatenus ex parte damnum intulit. Item si plures occidunt vnum hominem, tenentur in solidum, aut si domum alicuius incenderunt, aut expilauerunt. Si verò plures conueniant